

на временното допусане) с цел да бждат преобразувани, поправени и довършени окончателно. Повторната опаковка, сортиране и смъсане не съставляват трансформиране и допълнителна обработка.

2. *Специалният износ* обхваща стоките, които сж произведени въ вътрешността на статистическата територия на страната или сж национализирани.

За *национализирани стоки* се смътат ония вносни стоки, за които е платено следуемото се мито и сж минали въ разположение на вносителитъ, както и тия, които сж получили нуждната трансформация или допълнителна обработка, за която сж били временно освободени отъ мито.

Специалният внос и специалният износ не трѣбва да включватъ никаква частъ отъ транзитния трафикъ, такъвъ, какъвто се определя по-долу.

3. *Общата търговия* обхваща, при вноса, всички стоки, които пристигатъ отъ чужди територии, не включващи се въ територията, за която се отнася статистиката; при износа — всички стоки, които излизатъ отъ страната съ външно предназначение.

Отъ общата търговия се изключватъ само стокитъ при директния транзитъ и прехвърленитъ въ пристанищата стоки подъ контролата на митническитъ власти.

Прѣкиятъ транзитенъ трафикъ (включително и трансбордиранията) и непрѣкиятъ се изработватъ по държави въ отдѣлни таблици. Количествата на тия стоки се изразяватъ въ бруто тегло; въ случай на невъзможностъ, допустима е всѣка друга база, включително и тая по стойностъ, съ условие да се показва употребената метода.

Когато стокитъ, подчинени на режима на временното допускане, сж предметъ на специални таблици, стойността на всѣка категория стоки (споредъ случая, първоначалната стойностъ на предметитъ, или първоначалната стойностъ плусъ прибавената: трудъ и материали) трѣбва да бжде посочена при влизането и излизането.

Отъ така набелязания обектъ е явно, че до сега нашата статистика за външната търговия е изчерпвала само *специалната* такава. За въ бждаще, за да се изпълнятъ решенията на поменатата конференция за стопански статистики, ще трѣбва да се събиратъ и разработватъ още и сведенията, които сж потребни да допълнятъ специалната търговия до *общата* такава. Конкретно речено, ще трѣбва да се наблюдаватъ, регистриратъ и разработватъ статистически сведения за *всички* внесени, изнесени, транзитирани и антрепозирани стоки, което е все едно да се събиратъ сведения за всички стоки, преминали презъ митническитъ пунктове. Въ такъвъ случай, изброенитъ по-горе изключения за внос и износ, за нерегистриране и неразработване на статистически сведения, отпадатъ.

Съгласно точка IX на поменатия анексъ I на конвенцията за стопански статистики, статистиката за външната търговия не трѣбва да обхваща само:

а) при износа — снабдяванетоъ съ храна националнитъ параходи и

б) при вноса — продуктитъ отъ националното риболовство, които се смътатъ като национално производство.

И на второ мѣсто може да не обхваща:

1) вноса и износа (временно или за винаги) на всички стоки, които не сж предметъ на търговски транзакции;

2) при износа — снабдяванетоъ съ храни чуждитъ параходи и

3) внесени и изнесени въ извънредно малки количества стоки, които не ще окажатъ никакво влияние върху общия трафикъ на сжититъ стоки.

По такъвъ начинъ обектъта на статистиката за външната търговия се напълно очертава. Най-напредъ се подробно изброяватъ случаитъ, при които се събиратъ статистически сведения за така наречената *специална* търговия, а следъ това тия случаи се допълватъ съ други, които, прибавени къмъ първитъ, даватъ представа за *общата* търговия.

На второ мѣсто, Върховниятъ статистически съветъ се спре и подробно разгледа въпроса за определяне *стойността* на внесени и изнесени стоки. Възприе се пожеланието, изказано отъ Международния статистически институтъ въ XV-та му сесия, държана въ Брюкселъ презъ 1923 г., щото изчислението на тия стойности да се базира на специалнитъ митнически декларации и придружаващитъ ги документи, като едновременно съ това сжититъ стойности бждатъ надлежно провѣрявани и тамъ, дето е потребно, корегирани.

Стойността на внос да се декларира cif, а износа fob, или франко границата, дето пристига вноса, или франко границата, отдето заминава износа.

Къмъ тѣзи указания Международната конференция за стопански статистики, държана въ Женева въ края на миналата 1928 год., добавя между другото, че „при вноса се взема стойността на стокитъ на мѣстопродажбата плусъ всички разности до граничния пунктъ на вноса: транспортъ, осигуровки, опаковки и пр.; при износа — сжщо стойността на стоката на мѣстопродажбата плусъ разноститъ за транспортъ, опаковка, осигуровка до граничния пунктъ на износа. При вноса митата, вътрешнитъ налози и други подобни облагания, установени отъ държавата вносителка, се изключватъ отъ стойността. При износа — износнитъ мита се включватъ, както и вътрешнитъ налози и други подобни облагания, установени отъ държавата износителка, стига последнитъ да бждатъ действително събирани върху изнесенитъ стоки“.

Почти всички тия методологични указания сж били напълно спазвани при определянето на стойността въ статистиката за нашата външна търговия. Повечето отъ тѣхъ сж набелязани и въ предговоритъ на статистиката за търговията на Царство България съ чуждитъ държави за 1901 и последующитъ години.

Деклариранитъ отъ импортъоритъ и експортъоритъ стойности не винаги могатъ да се приематъ за вѣрни. Тѣхната достоверностъ, въ зависимостъ отъ конкретнитъ условия за различнитъ времена, е различна. Българската официална статистика за външната търговия въ това отношение има своя горчивъ опитъ. Непосрѣдствено следъ Свѣтовната война, въ продължение на нѣколко години, тя бѣ принудена да търси срѣдства и начини, за да се справя съ систематичното намаление отъ страна на експортъоритъ на стойноститъ на изнасянитъ стоки, което се проявяваше въ значителна степенъ въ пасивнитъ салда на нашата външна търговия за сжититъ години.

За корегирането на тоя дефектъ, още презъ 1924 год. при Главната дирекция на статистиката се формира една комисия, въ съставъ: началника на търговското отдѣление при сжщата дирекция, единъ опитенъ представителъ на Отдѣлението за митницитъ и единъ вещь познавачъ на ценитъ на стокитъ, посоченъ отъ Софийската търговско-индустриална камара, на която комисия се възложи, следъ като използва митническитъ документи и други съображения, да определя правдоподобни ли сж деклариранитъ стойности и да дава указания, какъ да се корегиратъ, ако не сж правдоподобни. Като е използвала митническитъ декларации, фактуритъ, образцитъ отъ стоки и пр., комисията е имала възможностъ да се запознае съ произхода и качеството на стокитъ, ценитъ на които е трѣбвало да установи. Само така тя е могла да избѣгне грѣшката, да отнася ценитъ за стоки отъ дадено качество къмъ стоки отъ съвсемъ друго качество.

На трето мѣсто бѣ поставенъ и разгледанъ въпросъта за номенклатурата на стокитъ при външната търговия. Съ тоя въпросъ, преди конференцията за стопански статистики, се е занимавалъ и Международния статистически институтъ, който въ Брюкселската си сесия (1923 г.), като е констатиралъ различията, които сжществуватъ въ международната статистика на търговията, досежно номенклатурата на стокитъ и признавайки трудността за установяване на общи правила за всѣкоя отъ публикациитъ на отдѣлнитъ държави, е намѣрилъ: